

РЕЦЕНЗИЯ

От **проф. д-р Галина Георгиева Куртева**, Бургаски свободен университет,
професор по научна специалност: *Социално управление в
професионално направление: 3.7. Администрация и управление*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „**доктор**“ по научна специалност „Администрация и управление (регионално развитие)“, професионално направление 3.7 Администрация и управление“ към катедра „Регионално развитие“ в ГГФ на СУ „Св. Климент Охридски“.

Автор на дисертационния труд: **Елица Венелинова Грамадска**

Тема на дисертационния труд: **РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНАЛИЗАЦИЯТА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

Научен ръководител: **доц. д-р Климент Минев Найденов**

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД 38-278/24.06.2021 на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ и решение на първото заседание на научното жури от 29.07.2021г.

Рецензията е изготвена в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в СУ „Св. К. Охридски“.

1. Информация за дисертанта

Докторантката Елица Венелина Грамадска има магистърска степен по „Регионална и политическа география“, придобита през 2004г. в СУ „Св. Климент Охридски“. От 2003г. работи в Държавната администрация, Министерство на регионалното развитие и благоустройство. До 2006г. е старши експерт в Дирекция „Териториално управление и децентрализация“, а в периода 2006-2020г. е главен експерт в Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие“. Следва да се отбележи, че професионалният опит на докторантката е пряко свързан с темата на дисертационния труд. Владее английски, френски и руски език.

Съгласно Заповед № РД 20-1512/29.09.2020. на Ректора на СУ „Св. К. Охридски“ Елица Венелина Грамадска е зачислена в докторантура на самостоятелна подготовка в докторска програма „Регионално развитие“, професионално направление 3.7. Администрация и управление към катедра „Регионално развитие“ на Геолого-географски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. За научен ръководител е определен доц. д-р Климент найденов. Обучението е осъществено през периода 2020 - 2021г. Съгласно заповед РД № 20-1317/09.07.2021г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ поради положително решение на първичното звено за готовността за защита на дисертационния труд, считано от 30.06.2021г. докторантката е отчислена предсрочно с право на защита.

2. Обща оценка на представения дисертационен труд

2.1 Структура и обем на дисертацията

Дисертационният труд има класическа структура - увод, три глави, заключение, библиографска справка и като цяло е логически издържан и добре балансиран по трите глави. Съдържанието е визуализирано с 16 изображения и 15 таблици. Обособени са 26 приложения, свързани с изследването в дисертационния труд. Обемът на дисертационния труд е 247 страници, което е повече от задоволително.

В съдържателно отношение, в увода докторантката представя основната изследователска теза, обосновава актуалността на изследването, целта на разработката, изследователските задачи и ограниченията при тяхното изпълнение, както и използвания инструментариум в проведеното изследване.

Първа глава на дисертационния труд има концептуален характер и в нея докторантката очертава теоретико-методологичните аспекти на процеса на регионализация. Добро впечатление прави умението на докторантката успешно да идентифицира и впоследствие задълбочено да изследва и анализира проблемите, съпътстващи процеса на регионализация в България в периода 1990-2020г. Систематизирани са вътрешните и външните за страната обстоятелства и фактори, определящи ефекта от регионализацията. Подчертани са особеностите в развитието на регионализацията в Централна и Източна Европа, като идеята е да се отличи спецификата на този процес в България. Във втора глава докторантката извежда проблемите при осъществяване на процеса на регионализация в Република България, като ги систематизира в три отделни периода 2001-2005; 2006-2013 и 2014-2020. Критичното изследване на причините, пораждащи тези проблеми в отделните периоди дава основание на докторантката да търси и предложи нов подход за реализация на процеса на регионализация в България, който е представен в трета глава на дисертационния труд. Може да се обобщи, че и в трите съдържателни глави, докторантката

Елица Грамадска показва определена способност за ясно открояване и аргументирана научна защита на своите виждания за бъдещото развитие на процеса на регионализация в България.

В заключението на дисертационния труд са обобщени резултатите от реализираните задачи, поставени в увода. Добро впечатление прави, че на база на направеното изследване докторантката е идентифицирала възможностите за доразвиване на идеите, застъпени в дисертационния труд.

2.2 Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; обекта; предмета; основната теза на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на актуална за демократичното развитие на съвременната държава проблем, свързан с изграждането на ефективни нива на управление. Докторантката обосновава актуалността на изследваната от нея проблематика с две основни обстоятелства, а именно началото на демократичните промени след 1989г. и тенденциите в развитието на ЕС. Според докторантката актуални са всички проблеми, произтичащи от изискванията за тясно интегриране на секторните приоритети и цели с тези на политиката на регионално развитие в ЕС. Актуални са търсенията за ефективно приложение на интегрирания териториален подход, който залага на потенциала за развитие на територията. Разработката е актуална и значима и от гледна точка на това, че съществуващите публикации по изследваната проблематика не са достатъчни, за да обхванат актуалните проблеми и бъдещите предизвикателства, свързани с изпълнение на регионалната политика в страната.

Предмет на изследване в дисертационния труд на Елица Грамадска е развитието на процеса на регионализация и възможностите за оптимално разпределение на правомощия между различните управленски нива в България след 1989 година. Докторантката се е фокусирала върху взаимодействието на процеса на регионализация в България с процесите на европеизация, демократизация, децентрализация, които водят до институционални и териториални промени в държавите, както и с провежданата регионална политика в страната. Целта, която си е поставила докторантката е да изследва динамиката на обстоятелствата, довели до териториалното и административно състоянието на регионалното деление (област и район за планиране) в България към настоящия момент, чрез проследяване на основните насоки на процеса на европеизация, провежданата регионална политика, процесите и формираните идеи за децентрализация на регионално ниво в страната, тенденциите по отношение на регионализацията в държавите-членки на ЕС и прилагането на Оперативна програма „Регионално развитие“ от 2007 година насам.

Трябва да се отбележи, че определянето на изследователската цел е добре аргументирана с констатации от публикации на професор Магсоу и инж. Джилджов, което е атестат за умението на Елица Грамадска да проявява критичност към чужди становища и концепции, когато структурира своето мнение. В съответствие с целта, обектът на изследването в дисертационния труд е процесът на регионализация (децентрализация на регионално ниво) в България. Основната застъпена от докторантката теза е, че системата за управление на регионално/междинно ниво в България (над-общинско и под-държавно) се нуждае от оптимизация (фиксиране на териториалния обхват, преразглеждане и преосмисляне на функциите и правомощията на управленските структури), с цел осъществяването на по-ефективна политика за регионално развитие за преодоляване на отчитаните проблеми и по-концентрирано и ефективно използване на помощта от Структурните фондове на ЕС за балансирано развитие на българските региони. Докторантката аргументира своята теза чрез проверка на три хипотези. Изследователските задачи, чрез които докторантката реализира поставената цел, са насочени към идентифициране на основните концепции, понятия и процеси, свързани с осъществяването на процеса на регионализация и дефинирането им за целите на изследването с акцент върху: регион, европеизация, регионална политика, децентрализация, регионализация; извеждане на основни тенденции в подходите между държавите от Западна и Централна и Източна Европа в развитието на идеите/процесите за регионализация; анализ на ролята и влиянието на европеизацията, разглеждана като „външен“ фактор от страна на ЕС и на „вътрешните“ за държавата процеси, участници и институции ангажирани във формиране на настоящата административно-териториална структура и регионална политика на страната; проучване и критичен анализ на протичащите процеси и формираните идеи за децентрализация на регионално ниво, като част от провежданата политика на регионално развитие в страната и връзката им с прилаганата Оперативна програма за регионално развитие.

Обобщената ми оценка е, че докторантката коректно обосновава актуалността на проучваната от нея проблематика, ясно е очертала целта и обекта на дисертационното си изследване, и е дефинирала правилно основната си теза, работните хипотези и ограничителните условия при доказването им. Разработката има съществено значение за решаването на реален и комплексен проблем, свързан с регионализацията в България и ефективното прилагане на принципите на регионалната политика с оглед развитието на регионите в страната.

2.3. Използвана литература

Дисертационният труд се основава на проучването, анализирането и систематизирането на множество литературни източника, нормативни актове, стратегически документи и научни публикации в изследваната тематична област. Представената библиографска справка съдържа общо 194 източника на български и английски език. Те са коректно използвани, съгласно възприетите изисквания за цитиране в научни публикации, което свидетелства за етичността на кандидатката и нейната добра литературна осведоменост по изследвания в дисертацията проблем.

2.4. Стил и инструментариум

Работата по темата е помогнала на докторантката да усвои научния език и стил на изложение, адекватен на изследваната тематика и терминология. Използваният в разработката инструментариум е разнообразен. За осъществяване на поставената научна цел авторката показва умение да извършва предварителен анализ, систематично проучване на литературата, теоретичен анализ, системен, структурен и функционален анализ, както и да прилага успешно анкетното проучване, полу-структурирани интервюта, експертната оценка и статистическите методи.

2.5. Качества на автореферата по дисертационния труд

Депозираният автореферат е в обем 31 страници. Той е добре оформен и неговото съдържание кореспондира коректно с основния труд. Авторефератът е съставен съобразно изискванията, като отразява в синтезиран вид съдържанието на дисертационния труд, тезата, обекта и методологията на изследването, както и получените крайни резултати.

Авторефератът включва и справка на приносните моменти в проведеното научното изследване. Справката е съставена правилно и отразява вярно постигнатите от авторката научни резултати.

В автореферата е представен и списък на публикациите по темата на дисертационния труд – 3 бр. (1 на български език и 2 на английски език), които популяризират основни тези и приноси моменти от изследванията на докторантката. Посочените публикации показват способността на докторантката да информира по подходящ начин научната общност, в случая и специалистите от практиката, за своята научно-изследователска работа.

Съобразно изискванията към автореферата е приложена и декларация за оригиналност.

3. Оценка на приносните моменти в дисертационния труд

Дисертационният труд е интересен и запомнящ се с изключително прецизното логическо изложение на проведеното изследване; доброто умение на авторката да представя своето отношение към проучваната проблематика и смислената обосновка на

направените изводи и препоръки. Освен, че представя европейски примери по отношение на регионализацията, дисертационният труд се фокусира и върху проследяване на идеите и отношението в държавата към въвеждане на регионализация като се разкрива същността и проблемите на българския подход. Хронологичния подход, съчетан с експертната информация от проведените интервюта са основа за идентифициране на проблемите, съпътстващи регионализацията в България в обособените периоди. По този начин изводите от анализа на очертаните проблеми, могат да се използват при евентуални бъдещи обсъждания на политики, свързани с темата. Разработеният дисертационен труд представлява интерес за научната и обществена практика и със съдържащите се в него редица постановки, идеи и предложения, които могат да се оценят като приноси с практико-приложен характер:

Първо: Изразявам положително отношение към работата на докторантката при проследяването, обобщаването и анализа на идеите и предложенията за регионализация в страната в периода 1990-2020 г., както и към обособяването на четирите периода в развитието на процеса на регионализация в страната. Извеждането на спецификата на понятията „регион” и „процес на регионализация”, както и систематизирането на външните и вътрешни фактори, определящи регионализацията бих определила като приноси с теоретичен характер.

Второ: Предложените от докторантката възможни сценарии за бъдещо развитие на регионализацията, представеният нов подход за реализация на регионалната политика през следващите 10 години, както и извеждането на основните пречки пред осъществяване на регионализацията в страната определено имат практико-приложен характер.

В обобщение, приемам заявените от докторантката претенции за приноси, които са формулирани коректно и синтезирано, и отразяват резултатите от работата ѝ по дисертационния труд.

4. Критични бележки, препоръки и въпроси

В дисертационния труд не откривам погрешни постановки и сериозни пропуски, които да намаляват неговото добро качество.

Към докторантката имам следните въпроси:

- Кои са мотивите на докторантката да избере да представи в дисертацията си спецификата на процеса на регионализация в Чехия и в Гърция? В кои аспекти се търси аналогия с този процес в България и в този смисъл кои добри практики от административните реформи в Гърция и Чехия са използвани успешно или могат да се приложат в бъдеще в регионалната политика в България?

- Според докторантката, кой или кои трябва да бъдат водещите принципи при регионализацията на България, за да се балансира развитието на отделните региони на територията на страната?

5. Заключение

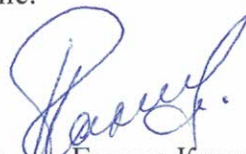
Разработката има качества на дисертационен труд за присъждане на научната и образователна степен „доктор“, тъй като представя способностите на докторантката да идентифицира и изследва актуален научен проблем, да обобщава мнения, да проучва практиката и да прави изводи и препоръки.

Съдържащите се в разработката приноси и общото ми положително становище за нея като научен продукт, ми дават основание да дам своята **положителна оценка** на дисертационния труд на тема „Развитие на регионализацията в Република България“.

Въз основа на това предлагам на членовете на Научното жури да **присъдят** на **ЕЛИЦА ВЕНЕЛИНОВА ГРАМАДСКА** научната и образователна степен „ДОКТОР“ по научна специалност „Администрация и управление (регионално развитие)“ в професионално направление 3.7 Администрация и управление.

25.08.2020

Подпис:

/проф. д-р Галина Куртева/